

A tragikus magyar sors lépten-nyomon utunkban áll, mint valami kegyetlen kőtábla, amelynek örök betűit hiába ostromoljuk. A magyar városok fejlődése, a városi törvényhatóságok élete is ezzel a magyar sorssal birkózik.

Vidéki városaink legnagyobb része a háború után kezdett csak felelőssé válni városias mivoltára, addig csak nagy alvó falvak voltak. Egy okos, csupaakaras miniszter próbálta tudatosítani a vidéki városokban a várost, ő hirdette, hogy ennek a megcsontított országnak kulturális és gazdasági okokból egyaránt szüksége van vidéki empóriumokra. Megérezte, hogy a magyarságnak városokra van szüksége, mert városok nélkül nem fejlődhet ki az a szellem, amely meg tud birkózni a különböző eszmei áramlatokkal és versenyképessé tudja tenni a nemzetet gazdasági és művelődési vonatkozásokban egyaránt.

Nem a külföld, vagy a nyugat majmolását jelentette ez, hanem az életfejlődés felismerését. Nem mindegy az, hogy egy ország lakossága miként oszlik meg a haza területén. Pontos szociálpolitikai és nemzetgazdasági megfontolások kívánják, hogy az elszórtan élő földművelő lakosság kevés fáradtsággal és gyorsan érhesse el a gazdasági, kulturális és közigazgatási központokat. A magyar közigazgatás átépítése mindaddig lehetetlen, amíg a vidéki városokat nem tesszük valószínű központjaivá egy-egy vidéknek. A vidéki város polgárságának lelki rokonságot kell fenntartania a vidék népével, mert így teljesítheti kulturális és nemzeti hivatását, hiszen a vidéki városnak kell vállalnia a kulturális és cserekereskedőjének szerepét is.

Most, amikor ezeken a hasábkokon a városi törvényhatóságok közösségéből fakadó munkát kívánjuk bemutatni a Nemzeti Újság olvasóinak, tesszük ezt azzal az elhatározással, hogy megismerjük mindenkiel városaink terveit és alkotásait. Meg kell ismerkednünk saját értékeinkkel s ezeket az értékeket városok juttatják el hozzánk.

Mert minden városban, a magyar vidéki városokban is lappanganak olyan értékek, amelyeket nem ismerünk. Minden várcsnak más az arca, a lelke, a szíve dobbanása, minden város egyéniség s a magyar vidéki városok sajátos egyéniségét is formálni, tudatosítani kell.

A lokálpatriotizmust gyakran gúnyolták, pedig a lokálpatriotizmusnak mélyebb bértelme van, semmint azt a racionalisztikus gondolkodók hitték. A lokálpatriotizmus azt jelenti, hogy ragaszkodunk annak a miliónek formavilágához, színéhez, hangulatához, amiből kisarjadtunk, szeretjük azokat a köveket, amiket apánink raktak egymásra. A furesa alaku utcákat, a nemzedékről beszélő házakat, az akácfasorokat, a ligeteket s kint a temetőben a kereszteteket...

De ennél többet is. Azt, hogy egy-egy vidék s egy-egy táj másként és másként színezi meg a nemzeti kultúrát s abba belevegyítve sajátos elemeit gazdagabb, színesebbé teszi a nemzeti lelket. A vidéki városok — sajnos — még túlságosan függnek Budapesttől, sok tekintetben még mindig Budapest szellemi pórázán járnak, pedig közös magyar érdek, hogy ezt a pórázát elszakítsuk. Nem mintha Budapest megújított szelleme nem volna értéke az egész országnak, hanem azért, mert a vidéki kulturális központok elfelejtették a saját labukon járni és sajátos értékeiket másodlagosnak tekintik.

De ez sem elég. Még tovább kell menni. Gazdasági téren is meg kell erősödniük a vidéki városoknak. Nem

egészséges az, ha az ipar s a Kereskedelem legnagyobb része Budapesten tömörül, mert előbb-utóbb veszedelmessé válható vérrögösödést okoz a nemzet gazdasági érhálózatában. A vidéki törvényhatóságok erőit alá kell támasztani s minden egyes vidéki városnak meg kell teremtenie azt az ipart és kereskedelmet, amely a vidék jellegének legjobban megfelel. Mert ipar és kereskedelem nélkül nincs városi élet, vidéki ipar és vidéki kereskedelem nélkül nem város a vidéki város. Egészségtelen folyamat az, amikor a falu népe minden átmenet nélkül

egy világváros tengerébe kerül s nincs ideje a kisvárosokon keresztül megélelni a nagyvárosi életre.

Nagy nemzeti feladatot kell betöltenie a magyar vidéki városoknak. A történelem sajátos alakulása nem tette lehetővé magyar városok kialakulását. Nekünk azonban pótolnunk kell az elmulasztottakat s meg kell birkoznunk a tragikus magyar sorssal. S ha szent elszánással, egyre növekvő akarással ostromoljuk e sors kőtábláit, talán mégis elmondhatjuk, ha nem is mi, de az utánunk következők:

— Nem volt hiába!

Budapest tervei

Budapest roppant gazdasági ereje arra csábítja a tervező-művészeket, hogy nagyszabású ötleteket és gondolatokat vessenek fel. Budapest pénzügyi erői és a főváros ragyogó szépsége találkozik a művész alkotó fantáziájával, valóban csak szépet és nagyot szülhet.

A főváros azonban vigyáz arra, hogy beruházásai, építkezései ne csak meglepően nagyszabásúak, hanem hasznosak is legyenek. Mert mit érünk azzal, ha számtalan milliókat építünk bele olyan épületekbe, amelyek nem szolgálják az emberek életmódjának emelkedését? Szendy Károly polgármester a realitások embere s igyekszik a főváros beruházási politikáját lehetőleg gazdaságos irányba terelni, mert az a törekvése, hogy az adófizetők pénzéből a budapesti közönség olyan valamit kapjon vissza, ami nemcsak anyagi öröm, hanem mindennapi haszon is.

Vannak azért olyan tervek is, amelyek nagyvonalúságban méltán állják meg a helyüket.

Az új városrendezési terv át fogja alakítani a Belváros, illetve a Belvárosból kisugárzó utcákat. Az Andrássy-ut torkolatának megvalósítása, a Szent István Bazilika kibontása a háttömbökből, a Madách Imre-ut megnyitása, az új városközi front kiképzése, a forum kialakítása, a Borároséri hid budai hídfőjének és a Szent István-utnak a kirajzolása — mind olyan gondolatok, amelyek máris tárgyalás alatt állnak és néhány év múlva sok minden megvalósul belőlük.

Emellett azonban gondolni kell arra a technikai szervezésre, amely nélkül egyetlen nagyváros sem lehet meg. Így a közlekedés, az elektromos világítás, a csatornázás, a központi melegszolgáltatás fenntartása és továbbfejlesztése. Milliókat kell beruházni a Beszéktrába, az autóbuszüzembe, hogy a közlekedés gyorsabb ütemű, kényelmesebb legyen. A budapesti gyorsvasut, a magasvasut, vagy a földalatti ma is még csupán tervezettség és álom.

Világforgalmat!

Budapest a realitások területén akar maradni és nem kíván csábító, káprázatos terveket légnak eresztetni. Szendy Károly polgármester, akit felkerestünk, hogy nyilatkozzék, nehezen bírható szóra. Nem is csoda, mert hiszen ezekben a napokban tele van órák hosszat tartó megbeszélésekkel, tárgyalásokkal és reggeltől késő estig tartó munkával. A kinevezések körüli atmoszférában nincs nyugta a polgármestereknek. Szendy Károly a sok zaklatás ellenére is beszél. Ő azonban nem a szavak embere és inkább cselekedni szeret, mint beszélni vagy nyilatkozni. Néhány kedvence teréről azonban mégis elmond egyet-mást. De csak a legszükségesebbet. Először arról beszélgetünk veje, amit ő dolgozott ki. A terv egész koncepciója olyan nagyszabású, hogy megérdemli a legnagyobb érdeklődést. Nemcsak a városi ügyek iránt érdeklődök, hanem a szociológusok részéről, sőt a pénzügyi szakemberek részéről is, s ha ezt a tervet sikerül Szendy Károlynak megoldania, akkor a jövő bizonyára megtiszteli az építő polgármester építéson ornsával.

Kérdésünkre először arról nyilatkozik

Szendy Károly

polgármester, miként akarja megoldani Budapest lakosságnyait.

— Négyéves tervet dolgoztam ki — mondotta a polgármester. — A mai helyzet a lakások megoszlása szempontjából nem egészséges. Azt látjuk, hogy túlsok luxus-lakás épült, viszont a szerényebb igényű munkásság számára nem épültek megfelelő, modern és egészséges kislaká-

sok. Olyan lakásokat kell tehát teremteni, hogy a kisjövedelmű munkás is megfizethesse és otthon teremtessen magának. Miután a magántőke részéről bizonyos tartózkodás mutatkozik ezen a téren, a fővárosnak kell kezébe vennie az építkezések ügyét. A magántőkét a különböző adókedvezményekkel lehet befolyásolni és irányítani, ez azonban főleg állami feladat s amíg ez megtörténik, a fővárosnak kötelessége felkészülni a várható lakáskereslet kielégítésére. Nem akarok hátleltalan embereket látni Budapesten! Azt szeretném, ha mindenkinek biztosítva lenne, ha még oly szerényen is, az otthona. Ezt a célt szolgálja az a családi házipítési akció, amelyet a Községi Takarékpénztárral együtt készítek elő. Harminc pengő havi bérért egyszobakonyhás, esetleg zuhanykamrás, kertes kis házat tudunk adni a munkásoknak, havi 15 pengő plusz lefizetésével pedig huszonöt év alatt törleszthetik a munkások a ház és a telek árát. Ha a munkás kiesik az állásából, akkor az addig befizetett tőketörlesztésből a Községi Takarékpénztár fizeti helyette a lakbért, ha pedig a munkás elköltözik a fővárosból, a befizetett összeget tőkésítve visszakapja. Természetesen ennek a tervnek a megvalósításához az államnak oly módon kellene hozzájárulnia, hogy adókedvezményben részesíti az ilyen építkezéseket.

A beszélgetés ezután a városrendezési kérdésekre terelődött.

— Az autonómia külön bizottsága Harner Ferenc elnöklésével foglalkozik a városrendezési tervek kidolgozásával és remélem, hogy a bizottság a közeljövőben már kész javaslattal állhat elő. A javaslatot a főváros teherbírási szempontjából, továbbá a pénzügyi megoldás mikéntjének a figyelembevételével igyekszem a legrövidebb időn belül elbírálni és mérlegelni. Ha ez megtörténik, akkor kidolgozott javaslattal jövök a közgyűlés elé.

— A közeli hónapokban kerül a közgyűlés elé két fontos városrendezési kérdés. Az első a pályaudvarok áthelyezése és új pályaudvar építése, a másik a halál-sorompók megszüntetése. A pályaudvarok áthelyezésének s az új pályaudvar megépítésének ügye ugyan még kezdő stádiumban van, de remélem, hogy az iparügyi miniszter fiatalos tettereje és energiája biztosítani fogja ennek a nagyjelentőségű problémának a megoldását.

— Éppen ezért nyugodtan mondhatom, hogy nemsokára Budapest — a nemzetközi közlekedés szempontjából — a legmodernebb város lesz. A Dunáról érkező külföldieket a Ferenc József- és Erzsébet-hidak között most épülő pompás kikötők várják majd, elkészül az új repülőtér, amely páratlan lesz abból a szempontból, hogy tíz perc alatt el lehet érni a város szívéből, a vasuton érkezők nagyszabású és modern új pályaudvarra robognak be, azok pedig, akik autón keresik fel a fővárost, nem lesznek kénytelenek keresztülvágni magukat az ugynevezett téglagyári szoroson, hanem a most épülő dunaparti szakaszon végigfutva, csodálhatják a szép dunai panorámát. Vasuton, hajón, repülőgépen és autón egyaránt a legkényelmesebb módon, a legszebb milióban érkehetnek meg külföldi vendégeink.

Ezután szociális kérdésekről esett szó s azt kérdeztük a polgármestertől, hogyan vált be a koldusrendelet.

— Nem biztos — válaszolta Szendy Károly —, hogy a kolduskérdésnek ez a rendezése, amely a kisebb vidéki városokban bevált, Budapesten is beváltja a hozzáfűzött reményeket. Mégis örülök ennek a megoldási kísérletnek, mert reményt nyújt arra, hogy bizonyos anyagi eszközökkel tirthető sorsba hozzuk Budapest legszegényebb lakóit s mert ez a kísérlet kényszerít arra, hogyha ezen az úton nem sikerül a kérdés megoldása, akkor más módon oldjuk meg ezt a problémát. Sajnos, ennek az ellentétele az, hogy a főváros adófizető polgárságát még jobban megterhelni nem igen lehetséges. Ehhez a forráshoz csak végső szükség esetén szabad nyulni és pedig akkor, ha a további áldozathozattal a polgárság, az ipar és a kereskedelem munkájának nyugodt menetét kellene biztosítani.

Ezzel a beszélgetés be is fejeződött s Szendy polgármester ismét folytatta munkáját, amelyből néhány percre kiragadtuk.

Pedig még mennyit lehetett volna beszélni Budapest terveiről. Hiszen ebben a városban minden forr és mozog. Élet van a fővárosban, azt mindenki láthatja, aki ellátogat Budapestre, legyen az vidéki, vagy külföldi. Egyik évről a másikra virágzanak ki a csodálatos parkok, utak épülnek, iskolák és templomok emelkednek a periferiákon és a főváros minden erejét összehúzza, hogy minél több munkát tudjon adni.

Amit Szendy polgármester elmondott, az csupán izelítő, hiszen a főváros, amely 120 milliót fordít a jövő évi beruházásokra és ilyen hatalmas összeggel táplálja a kereskedelmet és az ipart, még sok mindent elmondhatna magáról. Hány olyan építkezés történt a fővárosban, amit észre sem veszünk, pedig egy-egy vidéki városnak nagy eseménysége lenne. A rengeteg millió azonban eltűnik a világváros tengerében. És vannak tervek, amikről nem lehet beszélni. Egyszerűen azért nem, mert kárát vallaná a közönség és nyereszkeskednének rajtuk olyanok, akiknek ezt nem kívánja a keresztény Budapest.

Szigethy Endre